

Pozůstatky německé munice na území vojenského výcvikového prostoru Böhmen z hlediska historických pramenů

Vojenský výcvikový prostor Böhmen budovaný od roku 1942 zanikl s koncem druhé světové války v roce 1945. Během této tříleté éry se stal multifunkčním cvičišťem, v němž byly školeny útvary různých druhů zbraní a jímž prošly desítky tisíc příslušníků SS. Současně mohlo být na cvičišti kapacitně až 30 000 vojáků a koncem války se jeho obsazení tomuto číslu také blížilo.

Pro výzkum vojenských dějin prostoru Böhmen a rovněž k vyhodnocení možných pyrotechnických rizik na území, kde se nacházel, by jako primární materiály sloužily spisy velitelství výcvikového prostoru, místních vojenských škol a jednotlivých útvarů. Tyto materiály jsou však až na nepatrné zlomky nezvěstné – byly s největší pravděpodobností likvidovány koncem války a následně i v době poválečné. Pro zde uvedené informace čerpám z dlouholetého výzkumu dějin cvičiště, přičemž jsou využity zejména následující archivní fondy a sbírky:

Vojenský historický archiv

Pionierschule der Waffen-SS Hradischko

SS-Artillerie-Schule II

SS-Ausbildungs-Bataillon z. b. V

SS-Panzer-Grenadier-Schule Kienschlag

Národní archiv

Státní tajemník u říšského protektora v Čechách a na Moravě

Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu

Bundesarchiv Berlin – Abteilung Militärarchiv

Schulen der Waffen-SS

Nachlass Wolfgang Vopersal

Archiv bezpečnostních složek

Správa vyšetřování Státní bezpečnosti – Stíhání nacistických válečných zločinců

Dochovaný písemný materiál z uvedeného důvodu naprosté torzovitosti neumožňuje stanovit riziková místa. Z výkresů plánované dálnice D3 je zřejmé, že její stopa má být přes území výcvikového prostoru vedena v délce 32 km přibližně severojižním směrem, dále je tudy plánován přivaděč k Benešovu v délce 5,5 km, přivaděč k Týnci nad Sázavou, sjezdy a další prvky. Srovnání výkresů s informacemi, jež jsou známy o využívání cvičiště útvary SS, vede ke zjištění, že plánované stavby (tj. stopa vlastní dálnice + navazující komunikace) mají být vedeny přes území všech čtyř zbraňových škol, jež na cvičišti působily. Jednalo se o následující vojenská učiliště:

1) Pionierschule der Waffen-SS Hradischko – ženijní škola na Hradištku, která využívala území ohraničené na východě silnicí II/106 v úseku Krňany – Kamenný Přívoz. Frekventanti školy se cvičili mj. v používání plamenometů, granátometů, pancéřových pěstí, panzerschrecků, trhavin, rozbušek, odpalování min a nastražování pastí.

2) SS-Artillerieschule II – dělostřelecká škola se sídlem v Benešově, která využívala také Chlístov, Úročnici a jiná místa. Ohledně používaných zbraní a munice je známo, že dle instrukcí měl každý muž během výcviku hodit nejméně jeden ostrý ruční granát a že škola měla ve výbavě lehké polní houfnice vzor 18 (leFH 18) s dostřelem téměř 11 kilometrů, těžké polní houfnice vzor 18 (sFH 18) s dostřelem přes 13 kilometrů, polní kanón vzor 18 s ráží 105 mm (s. 10 cm F.K.), protitankové kanóny (PaK) s ráží 37 mm a 50 mm, lehká pěchotní děla vzor 18 s ráží 75 mm (leIG 18), těžká pěchotní děla vzor 33 s ráží 150 mm (sIG 33), kořistní sovětské houfnice vzor 38 s ráží 122 mm a československá lehká pěchotní děla ráže 75 mm.

3) SS-Panzer-Grenadier-Schule – škola pancéřových granátníků se sídlem na Prosečnici, která využívala mj. Lešany, Břežany, Novou Ves, Netvořice, Týnec nad Sázavou, Neveklov a okolí. Byla největší ze škol na cvičišti a realizovala řadu různých druhů kurzů, o nichž většinou nejsou známy podrobnosti. Výjimku tvoří kurzy protitankového boje s používáním min (T-miny, S-miny, Stockminy), kumulativních náloží a jiných výbušnin, uskutečňované v oblasti kolem Břežan, Netvořic, Chleb a zřejmě i dalších míst.

4) SS-Sturmgeschützschule Bukowan – škola útočných děl v Bukovanech, přeložená roku 1944 do Vrchotových Janovic a přejmenovaná na školu stíhačů tanků: SS-Panzer-Jäger (Sturm-Geschütz) Schule Janowitz. Využívala také řadu míst v okolí, některá i za hranicemi výcvikového prostoru jako například Vojkov a Křenovice.

Kromě těchto škol s uvedenými lokalitami (výčet není úplný pro nedostatek pramenů) byl výcvikový prostor využíván i k dalším účelům. Výcvik zde prováděly mj. SS-Ausbildungs-Regiment Prag a další útvary. Jim sloužilo jednak několik obcí na západ od Benešova (Václavice, Chářovice, Úročnice), jednak v jihovýchodní části (Maršovice, Drachkov, Božkovice).

Uprostřed cvičiště se nacházela rozsáhlá dopadová dělostřelecká plocha (Artillerie-Zielgebiet), kolem níž postupně vznikala střelecká pásma (Kampfbahn/Schießbahn), pozorovatelná a střelnice. Pro střelby byly dále vytyčeny tzv. nebezpečné oblasti (Gefahrenbereich), v nichž se prováděly ostré střelby. Jejich počet se měnil. V listopadu 1943 jich bylo stanoveno osm, mezi nimi čtyři větší území, dotýkající se z různých stran Netvořic, a dále menší prostory u Lešan, Vazovnice a Vatěkova. Později docházelo k reorganizacím, takže nebezpečných oblastí bylo kolem dvaceti a pokrývaly větší část cvičiště, jak je patrné i z přiložených map.

Konec války a odchod útvarů SS byl doprovázen odhazováním zbraní i zásob munice, a to zcela živelně. Jednotlivé kusy končily v příkopech, polích, rybnících apod. Vysoká četnost takřka všudypřítomné munice je v poválečných materiálech zaznamenána napříc

celým cvičišťem. Zemědělci vyorávali z polí miny a granáty, munice byla odpalována, přesto ji však místní lidé nacházejí dosud. Neopatrná manipulace měla za následek mnoho úrazů i oběti na životech. Namátkou lze jmenovat tragické úmrtí pyrotechnika Bohumila Floriána, smrt dvou dětí po explozi u Prosenické Lhoty či smrtelné zranění Jaroslava Kubáska v Netvořicích. Podobných případů bylo více, nejsou však dosud podchycena, neboť je historicky nikdo nemapoval. Případ z Prosenické Lhoty, kde nebyl dislokován žádný útvar a kde naopak žili civilisté, ukazuje na nevyzpytatelnost ohledně přítomnosti munice v prostoru.

Ačkoli pro oblast cvičiště existovalo velké množství map, dochoval se z tohoto počtu pouze drobný zlomek, který víceméně neumožňuje stanovit místa zvýšeného rizika. Dostupné mapy mohou toliko nastínit, kde se nacházela některá bojová pásma, kromě nich byla však využívána i řada míst dalších, jak jsou uvedena výše, přičemž pod názvy je nutno rozumět nejen vlastní sídlo, ale i jeho širší okolí.

Příloha:

3 ks map výcvikového prostoru Böhmen s vyznačením sídel útvarů SS a oblastí využívaných k výcviku (patrné je jejich proměňování v čase).

V Praze dne 8. 6. 2023

PhDr. Tomáš Zouzal